

มคอ. 3 (0502304) อนามัยชุมชน

(Community Health)

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา : มหาวิทยาลัยทักษิณ

วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา : วิทยาการสุขภาพและการกีฬา

หมวดที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไป

1. รหัสและชื่อรายวิชา จำนวนหน่วยกิต และคำอธิบายรายวิชา

0502304 อนามัยชุมชน 3(2-2-5)

แนวคิดของสุขภาพ ชุมชน และชุมชนสุขภาพ ตัวกำหนดสุขภาพ ความซับซ้อนในงานพัฒนาสุขภาพ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการพัฒนาสุขภาพของชุมชน ปฏิบัติการศึกษาร่วมกัน การประเมินภาวะอนามัยชุมชน การวินิจฉัยและการลำดับความสำคัญของปัญหาอนามัยชุมชน การวางแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา การปฏิบัติตามแผน การติดตามและการประเมินผล

2. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา : วิชาเฉพาะ

3. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน :

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา : อ. ดร. สุภาพร เมฆสวี่

อาจารย์ผู้สอน : อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี่

ผศ.ดร. โสมติริ เดชรัตน์

อ.ดร.สุปานดี มณี โลกย์

อ.ดร.วันเพ็ญ ทองสุข

อ.ดร.ธิติมา ณ สงขลา

อ.สุธีร์ อินทร์รักษา

4. ภาคเรียน/ชั้นปีที่เรียน : ภาคการศึกษาที่ 1/ ชั้นปีที่ 3

5. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) : ไม่มี

6. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisite) : ไม่มี

7. สถานที่เรียน : คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

9. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด : 23 พฤศจิกายน 2564

ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนาสุขภาพและความปลอดภัย มุ่งสู่การพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน

หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

1.จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของรายวิชา

ELO 3 ผู้งาน รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (●)

CLO 1 ปฏิบัติตามจรรยาบรรณในการวินิจฉัยปัญหาอนามัยชุมชน เคารพกฎระเบียบของชุมชนและ การดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ

ELO 1 อธิบายขอบข่ายด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ได้ครบถ้วน (●)

CLO 2 อธิบายขอบเขตงานอนามัยชุมชน ได้ครบถ้วน

CLO 3 อธิบายรูปแบบการวางแผนงาน โครงการและการประเมินผลการดำเนินงานด้านอนามัยชุมชน ได้ ครบถ้วน ถูกต้อง

CLO 4 สามารถค้นคว้าหากลยุทธ์และกลวิธีในการดำเนินงานด้านอนามัยชุมชนที่มีประสิทธิภาพได้

ELO 6 สร้างสรรค์ผลงานวิชาการเพื่อแก้ปัญหาด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (●)

CLO 5 สามารถประเมินและวิเคราะห์สถานะสุขภาพชุมชนได้แบบองค์รวม

CLO 6 สามารถวางแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสุขภาพชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ปัญหาและความต้องการของชุมชน

ELO7 บริหารจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ (●)

CLO 7 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในชุมชนและเพื่อนร่วมงานในกลุ่ม และมีคุณลักษณะของภาวะ ผู้นำและภาวะผู้ตามที่ดี

CLO 8 มีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ELO5 ปฏิบัติงานทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนด (●)

CLO 9 สามารถปฏิบัติการในการศึกษาประเมินชุมชนและวินิจฉัยปัญหาสุขภาพชุมชน และจัดลำดับของ ปัญหาสุขภาพชุมชนได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

CLO 10 สามารถดำเนินงานตามแผนและติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพชุมชนให้ เกิดความยั่งยืน โดยคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม และตอบสนองความต้องการของชุมชน

2.วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

เพื่อปรับปรุง กลุ่มของทักษะและวิธีการสอนเพื่อให้บรรลุ ELO

หมวดที่ 3 ลักษณะและการดำเนินการ

1. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งาน ภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
30 ชั่วโมง/ภาคเรียน		30	75 ชั่วโมง/ภาคเรียน

2. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล

- อาจารย์ผู้สอน ประกาศเวลาให้คำปรึกษาผ่านบอร์ดประชาสัมพันธ์สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและจัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มตามความต้องการ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ)

หมวดที่ 4 การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิต

1. การพัฒนาการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล	น้ำหนักคะแนน(%)
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ELO 3 ผู้งาน รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (●) CLO 1 ปฏิบัติตามจรรยาบรรณในการวินิจฉัยปัญหาอนามัยชุมชน เคารพกฎระเบียบของชุมชนและการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ	1.1 Community based learning (CBL)	1. แบบประเมินพฤติกรรม การเรียนรู้ 2. Report 3. นำเสนอ	9%
2. ด้านความรู้ ELO 1 อธิบายขอบข่ายด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานได้ครบถ้วน (●) CLO 2 อธิบายขอบเขตงานอนามัยชุมชนได้ครบถ้วน	2.1 บรรยาย	1. สอบกลางภาค 2. สอบปลายภาค	31%
	2.2 Active learning (panel discusses)	1.สอบกลางภาค 2. สอบปลายภาค	
	2.2 Community based learning (CBL)	1. Report 2. นำเสนอ	

ผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล	น้ำหนักคะแนน(%)
<p>CLO 3 อธิบายรูปแบบการวางแผนงานโครงการและการประเมินผลการดำเนินงานด้านอนามัยชุมชนได้ครบถ้วน ถูกต้อง</p> <p>CLO 4 สามารถค้นคว้าหากลยุทธ์และกลวิธีในการดำเนินงานด้านอนามัยชุมชนที่มีประสิทธิภาพได้</p>		3. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้	
<p>3. ด้านทักษะทางปัญญา</p> <p>ELO 6 สร้างสรรค์ผลงานวิชาการเพื่อแก้ปัญหาด้านอนามัยและความปลอดภัย (●)</p> <p>CLO 5 สามารถประเมินและวิเคราะห์สถานะสุขภาพชุมชนได้แบบองค์รวม</p> <p>CLO 6 สามารถวางแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสุขภาพชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน</p>	1. Community based learning (CBL)	<p>1. Report</p> <p>2. นำเสนอ</p> <p>3. ชิ้นงาน (แผนงานโครงการ)</p>	18%
<p>4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ</p> <p>ELO7 บริหารจัดการด้านอนามัยและความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ (●)</p> <p>CLO 7 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในชุมชนและเพื่อนร่วมงานในกลุ่ม และมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามที่ดี</p> <p>CLO 8 มีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	1. Project based (ดำเนินงานแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงในชุมชน)	1.แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้	8%

ผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล	น้ำหนักคะแนน(%)
<p>6. ด้านทักษะการฝึกปฏิบัติ</p> <p>ELO5 ปฏิบัติงานทางด้านอาชีพอนามัยและความปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนด (●)</p> <p>CLO 9 สามารถปฏิบัติกรในการศึกษาประเมินชุมชนและวินิจฉัยปัญหาสุขภาพะชุมชน และจัดลำดับของปัญหาสุขภาพะชุมชนได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ</p> <p>CLO 10 สามารถดำเนินงานตามแผนและติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพะชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม และตอบสนองความต้องการของชุมชน</p>	<p>1.ศึกษาสถานการณ์จริงในชุมชน</p>	<p>1. แบบประเมินพฤติกรรม การเรียนรู้</p> <p>2. ชิ้นงาน (โครงการ)</p> <p>3. Report</p> <p>4. การนำเสนอ</p>	<p>34%</p>

หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล

1.แผนการสอน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	สัดส่วนคะแนน		จำนวนชั่วโมง		กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อที่ใช้	วิธีการประเมิน	ผู้สอน
		CLO	สัดส่วนคะแนน	บรรยาย	ปฏิบัติ			
1. 30 พ.ย.64	- แนะนำรายวิชา - แนวคิดของสุขภาพชุมชน และชุมชนสุขภาพะ	2	3%	4	0	- บรรยาย (120 นาที) - Active learning (panel discusses) (120 นาที)	1. สอบกลางภาค	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี
2 7 ธ.ค.64	- ปัจจัยกำหนดสุขภาพ - ความซับซ้อนในงานพัฒนาสุขภาพะชุมชน	2	5%	4	0	- บรรยาย (120 นาที) - Active learning (ฝึกวิเคราะห์ความซับซ้อนของปัจจัยกำหนดสุขภาพะและนำเสนอ) (120 นาที)	1. สอบกลางภาค 2. คะแนนชิ้นงาน	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี
3 8 ธ.ค.64	- กระบวนการพัฒนาสุขภาพะของชุมชน	2	2%	4	0	- บรรยาย (180 นาที) - Active learning (panel discusses) (60 นาที)	1. สอบกลางภาค	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี
4 14 ธ.ค.64	- การประเมินสุขภาพะของชุมชน	2	5%	4	0	- บรรยาย (60 นาที) - Active learning (การประเมินสุขภาพะชุมชน) (180 นาที)	1. สอบกลางภาค	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี

ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนาสุขภาพและความปลอดภัย มุ่งสู่การพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	สัดส่วนคะแนน		จำนวนชั่วโมง		กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อที่ใช้	วิธีการประเมิน	ผู้สอน
		CLO	สัดส่วนคะแนน	บรรยาย	ปฏิบัติ			
5 15 ช.ค.64	- การวิเคราะห์และการลำดับความสำคัญของปัญหาสุขภาพชุมชน	1,5,9	5%	4	0	- บรรยาย (60 นาที) - Active learning (ฝึกวิเคราะห์ผลจากการประเมินสุขภาพชุมชนและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสุขภาพและนำเสนอ) (180 นาที)	1. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ 2. Report (การประเมินสุขภาพชุมชน)	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี
6. 21 ช.ค.64	- การวางแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพชุมชน	3,4	5%	4	0	- บรรยาย (60 นาที) - Active learning กิจกรรมกลุ่มฝึกวางแผนโครงการ (120 นาที) - นำเสนอ (60 นาที)	1. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ 2. สอบปลายภาค	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี
7. 28 ช.ค.64	- การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ (Project evaluation) การประเมินเชิงพัฒนา (Developmental evaluation; DE)	3	5%	4	0	- บรรยาย (120 นาที) - Active learning กรณีศึกษาการประเมินผลโครงการ (120 นาที)	1. สอบปลายภาค	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี
8	สอบกลางภาค							

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	สัดส่วนคะแนน		จำนวนชั่วโมง		กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อที่ใช้	วิธีการประเมิน	ผู้สอน
		CLO	สัดส่วนคะแนน	บรรยาย	ปฏิบัติ			
9-10 4-5 ม.ค.64	- ฝึกปฏิบัติประเมินสุขภาพของชุมชน/ ครัวเรือน	5	10%		8	- ศึกษาสถานการณ์จริงในชุมชน (community based learning)	1. สอบกลางภาค 2. Report (การประเมินสุขภาพและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา)	อาจารย์ประจำ กลุ่ม
11 11 ม.ค.64	- การวางแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วม	1,6,7,8	10%		4	ดำเนินโครงการร่วมกับชุมชนในพื้นที่จริง	1. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้	อาจารย์ประจำ กลุ่ม
12-14 18,25 ม.ค, 1 ก.พ. 64	- การดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพชุมชนและการประเมินผลการดำเนินงาน	1,9, 10	35%		12	1. ดำเนินงานแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงในชุมชน (Community based learning) 2. Project based learning	1. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ 2. คะแนนรายงาน	อาจารย์ประจำ กลุ่ม
15-16 8-9 ก.พ.64	- นำเสนอผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสุขภาพชุมชน - สรุปและอภิปรายร่วมกัน	1,3,5,6	10%	2	6	1. ฝึกปฏิบัติ	1. คะแนนนำเสนอ	ทีมอาจารย์ ผู้สอน
17	- สอบปลายภาค							

ตารางกำหนดกลุ่มการทำกิจกรรมและอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม

ลำดับที่	กลุ่มที่	รายชื่อนิสิต	อาจารย์ประจำกลุ่ม	กลุ่มเป้าหมายการดำเนินโครงการ
1	1	นางสาวกชพร ไสวพันธ์	อ.ดร.สุภาพร เมฆสวี่ อ.ศุธีร์ อินทร์รักษา	นิสิตที่เข้ามาเรียน on-site ในม.
2		นางสาวกนกวรรณ หนูรัมย์		
3		นางสาวกรพินธ์ รัตนเสถียร		
4		น.ส กฤษฎาธาร ชูช่วย		
5		กัญญาณี สมุหเสณีโต		
6		นางสาวเกศินี ศรีแก้ว		
7		นางสาวนิษฐา คำสี		
8		นางสาวจันทกานต์ นวลจันทร์คง		
9		นางสาว ณิชกมล ไกรสรคุหายุทธ์		
10		ณัฐวดี บำรุงพงศ์		
11		ทักษนิม หลังปุเต๊ะ		
12		นางสาวธนิดา ประทุมทอง		
13		นุรุดดา หมัดล่า		
14		บุษร่อ สุนันทวงศ์		
15		เบญจวรรณ อินจันทร์		
16	2	พัชรวดี ทองชู	รศ.ดร.โสมศิริ เดชารัตน์ อ.ดร.ธิตีมา ฌ สงขลา	กลุ่มแม่บ้านทำ ความสะอาดใน ม.
17		นางสาวพัชรดา ไอแก้ว		
18		นางสาวมารีมาร์ หมานแอ		
19		รอฮานี บินอาหวา		
20		นางสาววรรณภา มาณะการณั		
21		วีรญา มะหมิน		
22		นางสาวศริตาล อัสแสง		
23		ศวิตา ชูสังข์		
24		ศิริลักษณ์ หนูชู		
25		สาฟีฮะ อาแว		
26		สุวรรณณี ผุดสุวรรณ		
27		นางสาวเสาวรส พูลสวัสดิ์		

ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนาสุขภาพและความปลอดภัย มุ่งสู่การพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน

ลำดับที่	กลุ่มที่	รายชื่อนิสิต	อาจารย์ประจำกลุ่ม	กลุ่มเป้าหมายการดำเนินโครงการ
28		เสาวลักษณ์ เทพรัตน์		
29		นางสาวหัสยา อภัยรัตน์		
30		อวาตีฟ ภูนิ		
31	3	นาย จิตกร แคนนาเลิศ	อ.ดร.สุปานดี มณี โลภย์ อ.ดร.วันเพ็ญ ทองสุข	กลุ่มพนักงาน รักษาความ ปลอดภัยใน ม.
32		นายณัฐพนธ์ เขียนสุวรรณ ลอยใหม่		
33		นายธนวัฒน์ คณิง		
34		วัจคีย์ เจะแวมมาแจ		
35		อับดุลอาซิซ บูหัต		
36		อับดุลฮาติม สาเม๊ะ		
37		นางสาวฐิติพร แก้วชูแสง		
38		ปฏิมาภรณ์ คุ่มทอง		
39		ภัทรสุดา ผลเกลี้ยง		
40		นางสาวยอชวัญ พอกพูน		
41		นางสาว สุไรดา โส๊ะเด็น		
42		นางสาวอัยนุน เถาะวาโย		
43		อานีชะห์ ชูลง		
44		รัชดา ราชรักษ์		
45		ซัลมา หนูหี		

สรุปแผนการประเมินผลการเรียนรู้

ลำดับการประเมิน	ลักษณะการประเมิน	ผลการเรียนรู้	ลำดับที่ที่ประเมิน	สัดส่วนของคะแนนที่ประเมิน
	1. กลางภาค	ELO. 1		15%
		- CLO2	1-4	15%
		ELO6		5%
		- CLO5	5-7	5%
	2. ปลายภาค	ELO 1		10%
		- CLO3	9	5%
		- CLO4	11	5%
	3 Report	ELO 3		3%
		- CLO1	5	3%
		ELO1		2%

ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนาสุขภาพและความปลอดภัย มุ่งสู่การพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน

ลำดับการประเมิน	ลักษณะการประเมิน	ผลการเรียนรู้	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของคะแนนที่ประเมิน	
		- CLO2	2	2%	
		ELO6		5%	
		- CLO5	6-7	5%	
		ELO5		30%	
		- CLO9	12-14	15%	
		- CLO10	14	15%	
	4. พฤติกรรมการปฏิบัติ	ELO3			4%
		CLO1	10,12-14,15-16		4%
		ELO6			4%
		CLO5	5-7,15-16		2%
		CLO6	10,15-16		2%
		ELO7			8%
		CLO7	10		4%
		CLO8	10		4%
		ELO5			4%
		CLO9	5-6, 12-14		2%
		CLO10	12-14		2%
	5. การนำเสนอ	ELO3			2%
		CLO1	15-16		2%
		ELO1			4%
		CLO3	15-16		4%
		ELO6			4%
		CLO5	15-16		2%
		CLO6	15-16		2%

ระบบการประเมินผลการเรียน ใช้ระบบประเมินแบบอิงเกณฑ์ ดังนี้

85 คะแนนขึ้นไป = A

80-84 คะแนน = B+

75-79 คะแนน = B

70-74 คะแนน = C+

65-69 คะแนน = C

60-64 คะแนน = D+

55-59 คะแนน = D

0-54 คะแนน = F

หมวดที่ 6. ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

1. เอกสารและตำราหลัก

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ . 2550. **วิถีชุมชน คู่มือการเรียนรู้ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก**. พิมพ์ครั้งที่ 6 . นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.

2. เอกสารและข้อมูลสำคัญ

ภาษาไทย

อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2555. **คู่มือประกอบการอบรมนักประเมินผล: งานสร้างเสริมสุขภาพที่มีระดับงานซับซ้อน**. กรุงเทพมหานคร: เมื่อดทราย

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ . 2548. **ขับเคลื่อนวาระสุขภาพไทย : ประชาสังคมกับการปฏิรูประบบสุขภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร: สร้างสื่อ.

ชนินทร์ เจริญกุล. 2545 . **การพัฒนาสาธารณสุขโดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชนินทร์ เจริญกุล. 2547. **การพัฒนาอนามัยชุมชนแบบเบ็ดเสร็จ**. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทองหล่อ เฉลิมไทย นวรัตน์ สุวรรณพ้อง และอรสา ไชวินทะ . 2550. **การจัดทำ วิเคราะห์และประเมินผลนโยบายสาธารณสุข**. เอกสารอัดสำเนา

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2543. **กระบวนการเสริมสร้างสุขภาพชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น . คลังนานาวิทยา.

นวรัตน์ สุวรรณพ้อง . 2546 . **การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาสุขภาพ**. ในเอกสารการสอนชุดวิชาสุขภาพกับการพัฒนา หน่วยที่ 9 – 15 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ . นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประเวศ วะสี. 2542 **การส่งเสริมสุขภาพ : การปฏิบัติมนุษยชาติ**. วารสารหมออนามัย, 8(5), 21-40.

ประเวศ วะสี. 2545. **เครือข่ายแห่งปัญญา**. กรุงเทพมหานคร: ดีไซน์

ประเวศ วะสี. 2548 . **การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง**. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอูน) . 2548. **นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : พิษณุโลกออฟเซต.

สิทธิศักดิ์ อุ่นพรมมี และคนอื่นๆ. 2550 . **พัฒนาการของแนวคิด นโยบาย ยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ**. กรุงเทพมหานคร : ออนพรีนซ์ออฟ.

ศุภวัฒน์ พลายน้อย . 2547 . **นานาวิธีวิทยาการถอดบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้**. กรุงเทพมหานคร : พี. เอ. ดีฟวิง.

อดิศักดิ์ สัตย์ธรรม.2546 . **การส่งเสริมสุขภาพสาธารณะ**.ในเอกสารการสอนชุดวิชาสุขภาพกับการพัฒนา หน่วยที่ 9 – 15
สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์. 2548. **การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ: บทเรียนจากการวิจัยภาคสนาม**.
กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
อำพล จินดาวัฒน์. 2546. **ปฏิรูประบบสุขภาพ ปฏิรูปชีวิตและสังคม** . กรุงเทพมหานคร : อุษาการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

Anne Mc Murray and Jill Clendon. 2011. **Community Health and Wellness 4e : primary health care in practice**. Elsevier.Australia.
Cohen J. and Uphoff N. 1977. **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design , Implementation and Evaluation** . Cornell University.
Egger G, Spark R. and Lawson J. 1995. **Health Promoting Strategy & Methods**. Australia : McGraw-Hill Book Company .
Laverack G. 2004. **Health Promotion Practice Power and Empowerment** . California : Sage Publications.
Lucas K . and Lloyd B. 2005. **Health Promotion Evidence and Experience**. London : SagePublications.
Muriel J Harris. 2010. **Evaluating Public and Community Health Programs**. John Wiley,Inc. USA.